

provincijalci?" Mnogim se ona zdi nekaj res posebnega; zlasti ako jo rabiš v verzu, razliješ črezenj nekako po medu dišečo sladkobo, pa naj bo verz še tako hripav in hrapav! Kopitar je ob vsaki priliki povdarjal, da je jezik tem blagoglasnejši, čim več besed se končuje v njem na samoglasnike, in da je tem trši, čim več je v njem besed s soglasnikom na koncu; to se zlasti spozna v petju. Potemtakem je torej blagoglasnejša oblika na o kakor oblika na oj. Sicer pa tudi tukaj ne odločuje blagoglasnost, ampak zgodovina in večina naroda.

Na druge posameznosti Bežkove brošurice nečem reagirati, ker bi moral napisati še dvakrat toliko, kolikor sem spisal v tej tako že preveč narastli oceni tega delca. Anketa, ki jo predlaga g. profesor Bežek, se mi zdi pri nas danes nemogoča, ker je prezgodnja in še niso niti znanstveno niti s praktičnega stališča popolnoma preresetana niti mnoga druga vprašanja, ki se tičejo pravopisa. Kaj neki bi nam pomogla anketa, na kateri bi se morda v enem dnevu pri čaši piva razglasila z glasovanjem znanstvena laž za resnico, ali na kateri bi jezičar doktor Žveplo o vtemeljenih dvomih, ki bi se pokazali zjutraj prvega dne, referiral že takoj istega dne popoldne v dveurnem govoru, kajpada brez „natrpanih“ dokazil, v tem ko bi potreboval drugi preiskovavec, ki ni dr. Žveplo, tedne in mesece, da sme izreči sodbo o teh dvomih?

Dr. K. Štrekelj.

Spomenica desetletnice slovenske župnije Sv. Jožefa v Jolietu, Illinois. Izdalo in založilo župnijsko predstojništvo. Tiskalo „Slovensko-amerikansko Tiskovno društvo“ v Jolietu, Illinois. 4°. Str. 32. — V Jolietu je ena največjih in najbolj organiziranih slovenskih naselbin v Ameriki. Velika obrtna podjetja so privabila tja mnogo slovenskih izseljencev, ki jim domača zemlja ni mogla dati več kruha. V uvodni pesmi opisuje pesnik P. čuvstva, ki navdajajo naše rojake onstran morja ob tej lepi slovesnosti. Evo tu odlomek iz pesmi ameri k a n s k o - s l o v e n s k e g a p e s n i k a :

Kadar gre Slovenec kam od doma,
svetinji dve s seboj na pot ponese.
In kjeržekoli hodi, koder biva,
ostaja zvest svetinjam domovine,
najdražji vsepovsod so mu zaklad. —
Svetinji dve: neomahljivo vero
v neskončnega Boga in pa ljubezen
do krasnega jezika matere,
prinesli tudi mi smo sem čez morje.
A tu za naše ideale slabo,
preslabo vse je bilo poskrbljeno.
In od nekod je ostra, mrzla sapa
svetinjam našim malce že grozila . . .

Slovenec pa ne dá se tako hitro —
in zvesto brani vse, kar mu je sveto;
tako i zoper to se je zabranil.
Pomoči prosil ni, iskal nikoder,
opr t v Boga, pomagal si je sam.
Iz žuljev pridnih rok si je sezidal
na tuji zemlji lastno, svojo cerkev.
In v lastnem hramu božjem je poslej
po svoje molil večnega Boga;
v jeziku materinem Ga je prosil,
v jeziku svojem Ga zahvaljeval.
Spočetka res je bilo breme težko,
za težko breme malo le nosilcev,
a vstrajni bili vneti so možje,
in božji blagoslov jih je bodril.
Počasi pa se je povečal krog,
naselbina je vedno rastla, rastla . . .

Potem se obširno popisuje „Slovenska naselbina v Jolietu“. Slovensko izseljevanje v Ameriko se je začelo v drugi polovici prošlega stoletja. V veliki množini se izseljujejo Slovenci od l. 1880. dalje. V Združenih državah so se naseljevali večinoma v severne države, ki imajo našemu podobno podnebje. Največ jih je po tovarnah, mnogo po rudokopih, nekaj pri kmetijstvu in trgovini. Take naselbine so v krajih Calumet, Cleveland, Pueblo, Leadville, Chicago, Crockway, Ely, Pittsburg, Soudan i. dr. Največja slovenska naselbina pa je v Jolietu, kamor so se začeli Slovenci v večjem številu priseljevati pred 15 leti. Privabile so jih velike železne tovarne, katere dajejo zaslužka tisočem mož. Od začetka so morali hoditi v nemško cerkev. Obiskoval jih je č. g. J. M. Solnce iz Št. Paula in neki poljski frančiškan, ki se je naučil za silo slovenskega jezika. Leta 1891. je pa čičaški nadškof P. A. Feehan imenoval č. g. F. S. Šusteršiča župnikom slovenske župnije v Jolietu. Takoj so začeli zidati svojo cerkev. Velike težave je imela cerkvena občina po čičaški razstavi; takrat je nastala gospodarska kriza, in tovarne so bile osemnajst mesecev zaprte. Vkljub temu so izvršili svoje delo. Leta 1898. so zgradili šolo in župnišče. Zdaj imajo Slovenci v Jolietu 19 saloonov (gostilnic), pet prodajalen za obleko, pohištvo in jestvine, tri mesnice, eno izdelovalnico smodk in en pogrebniški zavod. V Jolietu je sedež „Katoliške Slovenske Kranjske Jednote“. Tudi političnega življenja se jolietški Slovenci krepko udeležujejo. Tu izhaja zdaj „Amerikanski Slovenec“. — Knjižico sklepa obširnejši popis mesta Jolietu in njegovih industrijskih podjetij. Okrašena je z lepimi podobami.

Dr. E. L.

Prvi listi. Spisali slovenski in hrvatski učiteljski abiturijenti. — V Ljubljani, 1901. Tiskala Narodna Tiskarna. Založili abiturijenti. — O tej knjigi morda prihodnjič kaj. Trudili smo se,

da bi jo prebrali vso že topot, zopet in zopet smo jo vzeli v roke — toda, oprostite, stvar je preveč neprebavljiva: ustavila se nam je ta jed zopet in zopet! Zato o vsem, kar je v knjigi, še ne moremo soditi; o tem pa, kar smo prebrali — z največjim trudom je šlo menda skozi prvi oddelek „pesmi“, tja do 51. strani — rečeno naravnost in brez vsakega strahu: Škandal, da se kaj tacega tiska, in to še celo na — lep papir!

Dr. M. O.

Hrvaška književnost.

Knjige „Matice Hrvatske“ za god. 1900.

Viktor Car Emin: *Pusto ognjište*. Povijest iz istarskoga života. Zabavne knjižnice „Matice Hrvatske“ svezak 234—236. 8°. Str. 262. Ciena 1 Kr. 50 fil.

Pisatelj nam je podaril s to povestjo prav lep književni dar, ki smo mu zanj lahko hvaležni tudi Slovenci; saj nas v njej seznanja z bratskim narodom v Istri. Povest se vrši največ v Ložicah blizu Reke.

V tej z globokim čuvstvom prepojeni povesti zremo na dno nepokvarjene idealne narodne duše. Glavni predmet povesti je ljubezen, a poleg tega nam pisatelj s spretnim vpletanjem v živih karakterističnih potezah slika žalostni socialni in narodni položaj ondotnih Hrvatov.

Vsebina povesti je na kratko ta-le: Bartol Šimetić, hrvaški kapetan, je po nesreči zapal s svojim brodom „Mimico“ v kremplje laške zavarovalnice „Mutue“. Ko pride z daljše morske vožnje domov, izve strašno nesrečo. Njegova žena je v zadnjem viharju našla smrt v valovih (ko se je peljala ob poroki svoje hčerke v Reko po opravih). Ostala mu je še edina hčerka Mimica. Bila je zaročena z blodoličnim, iredentovsko vzgojenim mladim kapetanom Ninom Beličem. A ta brezvestno zapusti svojo zaročenko in se zaljubi v živahno in razposajeno Amalijo iz Reke; Marijan pa, krepki in pošteni hrvaški mladenič, ki je služboval na Bartolovi ladji, razodene grdo ogoljufani devojki svojo, že davno gojeno, a dosedaj skrivano ljubezen do nje in jo prosi njene roke. V devojki navstane strašen boj. Ona spozna, da ljubi Marijana in da Nina pravzaprav ni ljubila; a njena duša se zgraža nad mislijo, da bi privolila v novo ljubavno zvezo, in po strahovitem, vztrajnem boju mu odreče prošnjo. Marijan, čigar srce je razdejano, obupno zapusti stariše in dom ter odpluje v daljne kraje... Pa tudi devojka ne more prenesti strašnega udarca. Premagala je sicer svoje srce, a ti boji so ji ugonobili nežno življenje. Jela je hirati. Prej pa je že morala nesrečnica zapustiti s svojim očetom ljubljeno domačo

krov, ki ga jima je iz narodnega sovraštva vzela upnik odpadnik Andretič. Šla sta v bližnjo vas k sorodnikom. Malo mesecev preteče, in Mimica kakor uvela cvetka zatisne oči za vedno. Nesrečni oče pa zapusti kot podkapetan na veliki ladji vse, kar mu je bilo najdražjega...

Tehnika povesti je v obče dobra. Dejanje se naravno in še dovolj hitro razvija. Tudi glavni konflikt je že ob začetku zadostno naznanjen. Menimo pa, da je začetek, posebno vožnja kapetanova proti domu, malo predolg, ker dejanje povesti precej ovira in enotnost nekako moti. Prav lahko bi izostale one neizogibne sanje, ki so kapetanu toliko pomenljive, kar se njegovemu značaju ne prilegajo in so že sila izrabljen pripomoček. — Sicer pa moramo priznati, da je pisatelj dober psiholog. Tu ni nič prisiljenega, ampak vse je naravno in sveže, tako da zremo osebe kar žive pred seboj. Slog je dober, jezik gladek, na več mestih prav lep. Divno opisuje pisatelj naravo in kar dá njegovim popisom še posebno vrednost, je to, da jih zna zlivati v lepo harmonijo z dušnim stanjem glavne junakinje... Tužna narava in tugepolno srce se kaj lepo zlagata. — Kar se tiče značajev, bi skoraj dejali, da je ponesrečen značaj Mimičine matere. Njena podoba stoji sicer le nekako v ozadju, vendar pa ona mnogo vpliva na razvoj dejanja in je vsaj posreden vzrok tragičnega konflikta. Da je moči globokoverno mater, ki v moralnem oziru visoko stoji nad navadnimi ljudmi, z lepodonečimi frazami mlečezobega mladeniča tako očarati, da ne neti samo mladeničeve ljubezni, ampak jo pravzaprav v svoji hčerki še le zbudi, to se nam zdi malo verjetno. — Prav dobro pa je risan značaj Marijanov. Ne lepi in ne duhoviti, a krepki in odkritosrčni mladenič se nam na prvi mah priljubi. Njegova skromnost se kaj lepo družijo z odločnostjo, ki jo pokaže ob raznih prilikah. Njegova ljubezen je res globoka, čista in junaška. — Temu docela nasproten značaj je Nine Belić. Pred sabo imamo mehkužnega mladeniča, ki napravlja na nas s svojim sladkim obnašanjem kaj neprijeten vtis. — Lepo nam pisatelj slika Bartola Šimetića. Res ljubezniv soprog, izvrsten oče in navdušen narodnjak, ne samo v besedah, ampak tudi v dejanju! — File, Marijanov oče, poštena hrvaška duša, je prav iz naroda vzeta tip. Skromni mornar obožuje svojo dobro in izobraženo Tonico in svojega sina. — Plemenit je značaj Tonice, ki je v vsem svojem dejanju in nehanju pristna hči svojega naroda. — Izborna je zadet Ninetov oče Jože Belić. Na take in enake originale, izgubljene reveže, naletimo večkrat med preprostim narodom. V povesti je prav na mestu, ker se po njem značaji glavnih oseb bolj razodevajo. Tudi na tragičen konec konflikta precej vpliva poleg neotesane, a